

## **ВИДОВИЙ СКЛАД ФІТОФАГІВ СУНИЦІ В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІСОСТЕПУ**

***Л.П. Кава, кандидат сільськогосподарських наук***

*Викладено результати досліджень шкідливої фауни суниці. В умовах досліджень на культурі виявлено 39 видів комах із 7 рядів, 2 види кліщів, 2 види нематод, 2 види слимаків і 1 вид багатоніжок. Аналіз видового складу шкідників суниці свідчить, що за чисельністю на цій культурі переважають представники класу комах.*

***Суниця, шкідники, видовий склад, домінантні види.***

На сучасному етапі розвитку ягідництва проблема одержання високих та сталих врожаїв постійно стикається з ростом розповсюдження й шкідливості деяких видів шкідників на всіх ягідних культурах.

Шкідниками суниці є представники різних класів і типів тваринного світу: нематоди – Nematoda (круглі черви – Nemathelminthes), червононогі – Castropoda (молюски – Mollusca), павукоподібні – Arachnida і комахи – Insecta (членистоногі – Arthropoda). Найбільша ж кількість шкідливих видів належить до класу комах

Загальний склад шкідливої фауни суниці на території України містить понад 160 видів [3, 4]. Найбільшу небезпеку, за даними Я. М. Гадзала [1], представляють 20 видів, більшість яких розповсюджена на всій території України й шкодить у всіх зонах вирощування суниці. Обмежено розповсюджена стеблова нематода в південних і південно-східних областях степової зони.

Аналіз видового складу шкідників суниці за кормовим зв'язком, проведений Е. Е. Савзаргом [5] та Я. М. Гадзало [1] свідчить, що за чисельністю й шкідливістю на цій культурі переважають поліфаги й олігофаги за незначної кількості монофагів.

**Мета дослідження** – уточнити видовий склад шкідників суниці.

**Матеріали і методи дослідження.** Дослідження проводили у 2006–2008 роках в умовах Інституту помології ім. Л. П. Симиренка НААНУ. Видовий склад шкідників у насадженнях суниці вивчали під час збору всіх об'єктів і їх подальшого визначення. Комах збирали за допомогою пасток Бербера під час маршрутних обстежень, а також використовували метод косіння сачком. Зібрані матеріали забезпечували етикетками. Обліки чисельності шкідників проводили згідно з методиками В. П. Омелюти [2].

**Результати дослідження та їх аналіз.** За результатами досліджень було встановлено, що в Центральному Лісостепу України суницю пошкоджують 39 видів комах із 7 рядів, 2 види кліщів, 2 види нематод, 2 види слимаків і 1 вид багатоніжок. Аналіз видового складу шкідників суниці свідчить, що за чисельністю на цій культурі переважають представники класу комах. У систематичному значенні найбільша кількість шкідливих видів комах належить до твердокрилих – 59,0 % від загальної кількості комах-фітофагів (рис.). До

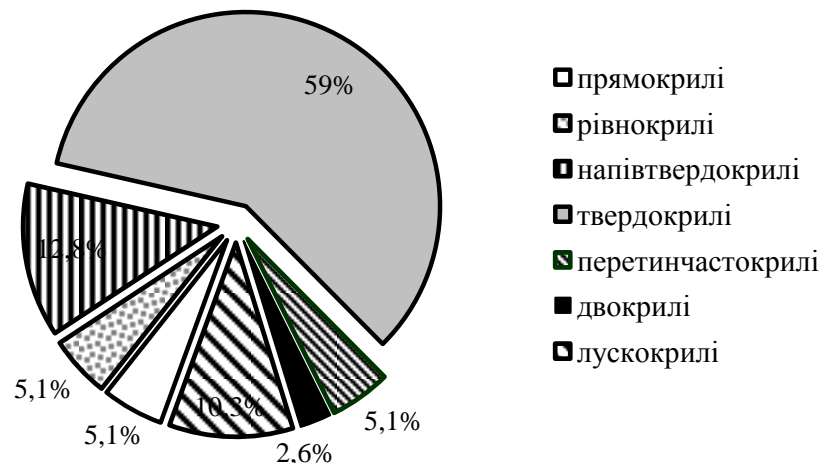
другої за чисельністю видів групи належать напівтвердокрилі – 12,8 % і лускокрилі – 10,3 %. Представникам прямокрилих, рівнокрилих і перетинчастокрилих належить по 5,1 %, а найменш чисельними є двокрилі – 2,6 %.

З безхребетних у роки досліджень суницю пошкоджували слимаки, багатоніжки, комахи, кліщі й нематоди. Чисельність слимаків дещо зросла у 2007 році, що пов'язано з частими опадами у весняно-літній період, проте пошкодження ягід цими шкідниками у цьому році було незначним через те, що в червні, під час досягання ягід, погода була посушливою. Найбільшу кількість ягід, пошкоджених ними, спостерігали у 2008 році.

Траплялось також пошкодження ягід суниці, які лежали на землі, багатоніжками. На відміну від слимаків вони глибоко вгризалися в м'якоть ягід.

Пошкодження рослин нематодами в насадженнях траплялось досить рідко, з них у більшості ознаки пошкодження були характерні для суничної нематоди (*Aphelenchoides fragariae* Ritz.-Bos.): карликовість, розростання, гофрованість і почервоніння листків.

З кліщів у насадженнях суниці в роки досліджень були виявлені суничний прозорий (*Tarsonemus pallidus* Banks.) і звичайний павутинний (*Tetranychus urticae* Koch.) кліщі. Більш чисельним і шкідливим був суничний кліщ, який спричиняв пригнічення росту рослин. Чисельність його на контрольних ділянках сягала понад 60 екз./листок. У найбільшій кількості відмічений у трирічних насадженнях. Павутинний кліщ траплявся рідко, заселеність ним кущів суниці сорту Зенга-Зенгана не перевищувала навесні 3,3 %, після збору врожаю 6,3 % у 2006 р., відповідно 2,5 і 4,8 % у 2007 р. та 3,8 і 5,3 % у 2008 р. Найбільша кількість його була у 2006 році – 5,3 екз./листок.



**Рис. 1. Структура шкідливого ентомокомплексу суниці в умовах Інституту помології ім. Л. П. Симиренка НААНУ**

З класу комах найбільшою кількістю й шкідливістю вирізнялись представники ряду твердокрилі, особливо пластинчастовусі й довгоносики.

Серед пластинчастовусих щорічно значної шкоди завдавали хрущі й Оленка волохата. Серед хрущів частіше траплявся західний травневий, рідше – східний травневий і червневий. Шкодили личинки, які в основному

зріджували молоді насадження суниці. Їх чисельність у середньому за три роки була 1,4 екз./м<sup>2</sup>. Жуки Оленки волохатої пошкоджували квітки, виїдаючи тичинки, маточки й об'їдаючи пелюстки. Пошкодження квіток у середньому за 2006–2008 роки було 19,8 %, з них більшість (82 %) шкідник об'їдав частково, а 12 % – знищував повністю. Найбільш пошкоджені були такі ранні сорти суниці, як Русанівка, Дарунок вчителю, Львівська рання, а найменше – пізні: Зена-Зенгана, Факел.

### Висновки

1. В Центральному Лісостепу України на суниці відмічено 39 видів комах з 7 рядів, 2 види кліщів, 2 види нематод, 2 види слимаків і 1 вид багатоніжок.
2. Серед фітофагів суниці переважають представники класу комах.
3. Структура шкідливого ентомокомплексу суниці в умовах досліджень є наступною: твердокрилі – 59,0 % від загального числа комах-фітофагів, напівтвердокрилі – 12,8 %, лускокрилі – 10,3 %, прямокрилі, рівнокрилі і перетинчастокрилі – по 5,1 %, двокрилі – 2,6 %.

### Список літератури

1. Гадзало Я. М. Агробіологічне обґрунтування інтегрованого захисту ягідних насаджень від шкідників у Південно-західному Лісостепу і Поліссі України: автореф. дис. на здобуття вчен. ступеня д-ра с.-г. наук: спеціальність 03.00.09 «ентомологія» / Я. М. Гадзало. – К., 1999. – 32 с.
2. Коханець О. М. Боротьба з шкідниками суниці / О. М. Коханець // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. – 1998. – № 47. – С. 133–137.
3. Коханець О. М. До питання щодо захисту суниці від суничного прозорого кліща / О. М. Коханець // Науковий вісник НАУ. – 1998. – С. 65–70.
4. Омелюта В. П. Облік шкідників і хвороб сільськогосподарських культур / В. П. Омелюта, І. В. Григорович, В. С. Чабан; за ред. В. П. Омелюти. – К. : Урожай, 1986. – 296 с.
5. Савздарг В. Е. Вредители и болезни плодовых и ягодных культур / В. Е. Савздарг. – М. : Сельхозгиз, 1954. – С. 105–114.

*Изложены результаты исследований вредной фауны земляники. В условиях исследований на культуре выявлено 39 видов насекомых из 7 рядов, 2 вида клещей, 2 вида нематод, 2 вида слизней и 1 вид многоножек. Анализ видового состава вредителей земляники свидетельствует, что по численности на этой культуре преобладают представители класса насекомых.*

***Земляника, вредители, видовой состав, доминантные виды.***

*The results of researches of harmful fauna of strawberry are expounded. In the conditions of researches on a culture 39 types of insects are educed from 7 rows, 2 types of claws, 2 types of eelworms, 2 types of snails and 1 type of myriapods. The analysis of specific composition of wreckers of strawberry shows that on a quantity the representatives of class of insects prevailed on this culture.*

***Strawberry, pests, specific composition, dominant kinds.***